

DE BONGARD.

Tijdschrift van de Heemkunde-
vereniging Simpelveld - Bocholtz

JAARGANG 2 NR. 1

MAART 1990

Medewerkers: M.L. Crombach-Jacobs
J.W. Gerards-van Roekel
M.G.H. Vliex-Hensgens
H. Crombach
J.P. Janssen
P.H.J. Janssen
L.J.M.L. Kohl
W.J. Meyers
W. Strolenberg

Contactpersoon bestuur: M.G. Vleugels

Correspondentie-adres: L.J.M.L. Kohl
Pater Damiaanstraat 30
6369 SV Simpelveld.

Inhoud: Ten geleide.
Structuur van de Heemkundevereniging.
Verslag van de opgravingen van de
Romeinse Villa aan de Stampstraat.
'T Leave.
Mededelingen

TEN GELEIDE

Tijdens de najaarsvergadering van 16 november 1989 heeft de vereniging besloten het ter ziele gegane periodiek "DE BONGARD" wederom tot leven te wekken.

Een aantal leden hebben zich nadien bereid verklaard mede te werken aan de wedergeboorte van dit periodiek.

Bedoelde leden - die vanaf heden te boek staan als: medewerkers van het periodiek "DE BONGARD" en wier namen en adressen hierna zijn vermeld - zijn onder leiding van het bestuurslid, de heer M. Vleugels, enkele malen bijeen gekomen om een en ander nader te concretiseren. Wat de inhoud van het periodiek betreft zijn de medewerkers tot de volgende - voorlopige - conclusies gekomen :

- Het periodiek moet ruimte bieden aan de secties, respectievelijk aan de individuele leden om artikelen e.d. te publiceren.
- De medewerkers dragen geen verantwoordelijkheid voor de inhoud van hetgeen voor publikatie wordt aangeboden. In voorkomende gevallen, kan het wel wenselijk zijn, over een bepaalde publicatie - vooraf - overleg te plegen met het bestuur. Voor dat doel zal de heer Vleugels voornoemd als contactpersoon fungeren.
- Indien een artikel wordt aangeboden van grote omvang, kan het over meerdere afleveringen worden verdeeld.
- Verder zal het periodiek moeten worden benut voor actuele mededelingen, hetzij van de zijde van het bestuur, hetzij van de kant van de secties.
- Ook zal plaats gereserveerd worden voor "ingezonden brieven" e.d.
- Tenslotte moet de mogelijkheid worden geschapen om vragen te stellen en beantwoord te krijgen.

Met betrekking tot de realisatie van de uitgave hebben de medewerkers voor zichzelf de volgende taken onderscheiden:

- 1 Verzamelen van copy en selectie.
- 2 Lay-out.
- 3 Artistieke vormgeving.
- 4 Montage.
- 5 Bezorging.

De medewerkers zijn van mening dat hierdoor een evenwichtige en efficiënte werkwijze kan worden gegarandeerd. Suggesties voor verbeteringen zijn natuurlijk altijd welkóm

Tot slot nog dit. Het periodiek "DE BONGARD" heeft een belangrijke functie binnen onze vereniging. De medewerkers die hebben gezorgd voor de realisatie van deze aflevering, spreken dan ook de hoop uit, dat vanuit de vereniging voldoende materiaal wordt aangeleverd om tenminste 4 afleveringen per jaar te kunnen laten verschijnen.

U REKENT OP ONS !!! MOGEN WIJ OOK OP U REKENEN ??? DANK U !!!

Namens de medewerkers,

Leo Kohl

Namen en adressen van medewerkers en de taakverdeling.

J.M.L.Kohl

Pater Damiaanstraat 30   <- Correspondentie-adres
6369 SV Simpelveld   zie ook **
045 - 443116

VERZAMELEN en SELECTEREN
van copie

M.G.H.Vliex-Hensgens
Stationstraat 3d
6369 VG Simpelveld
045 - 441074

W.A.A.F.Strolenberg
Stampstraat 52
6369 BE Simpelveld
045 - 442624

LAY-OUT

P.H.J.Janssen
Mauritspark 32
6163 HN Geleen

J.W.Gerards-van Roekel
Broek 10
6351 AB Bocholtz
045 - 443397

ARTISTIEKE
VORMGEVING

H.Crombach en
M.L.Crombach
Overst Voerendaal 4
6367 GK Voerendaal
045 - 751276

MONTAGE

W.J.Meyers
Diddenstraat 6
6369 CS Simpelveld
045 - 443426

BEZORGING kern Simpelveld

J.P.Janssen
Groene Boord 9
6351 EC Bocholtz
045 - 443062

BEZORGING kern Bocholtz

***) Copie als volgt aan te leveren:

- 7 weken voor einde van het kwartaal.
- Getypt op - ongevouwen - wit papier, waarbij het lettertype DUIDELIJK leesbaar dient te zijn.
- Maximale afmetingen per vel : BREED 18 cm / HOOG 27 cm

Structuur van de Heemkundevereniging.

Met de nieuwe start van het "Periodiek" krijgt het bestuur de mogelijkheid om U iets te vertellen over de organisatie van de vereniging.
Sinds de Algemene Ledenvergadering in April 1989 bestaat het bestuur uit 13 personen. Alle bestuursleden hebben een min of meer vaste taak.
Voorzitter, secretaris en penningmeester vormen het Dagelijks Bestuur. Deze functies zijn dubbel bezet en worden uitgeoefend door de volgende personen :

VOORZITTER:

Mr. M. van Wersch
Pastoriestraat 9a
6369 AN Simpelveld
045 - 444429

VICE-VOORZITTER:

Mevr. C. Geron
Kerkstraat 40
6351 GJ Bocholtz
045 - 441541

SECRETARIS:

Dhr. H. Bogman
Sougnezstraat 17
6369 EH Simpelveld
045 - 444224

2e SECRETARIS:

Mevr. E. Puts
Heiweg 22
6351 HV Bocholtz
045 - 441562

PENNINGMEESTER:

Dhr. J. Dohmen
Vinkedelstraat 3
6369 BT Simpelveld
045 - 443838

2e PENNINGMEESTER:

Dhr. W. Franssen
Willem II Laan 30
6371 JC Landgraaf
045 - 317152

Dhr. E. Herbergs
Emmastraat 29
6351 CT Bocholtz
045 - 443389

Dhr. P. Janssen
Mauritspark 32
6163 HN Geleen
04494 - 49107

Dhr. F. van der Smissen
Sougnezstraat 6
6369 EJ Simpelveld
045 - 441730

Dhr. M. Vleugels
Sougnezstraat 8
6369 EJ Simpelveld
045 - 441526

Dhr. K. Vogt
Schiffelderstraat 25
6369 TJ Simpelveld
045 - 441533

Dhr. H. van Wersch
Nieuwe Gaasstraat 11
6369 VK Simpelveld
045 - 441631

Dhr. J. Savelsbergh
Sougnezstraat 28
6369 EJ Simpelveld
045 - 442314

Een vereniging kan niet draaien op het Bestuur alleen.
Al heel snel na de oprichting van "De Bongard" is gekozen voor werkgroepen.
Mensen met dezelfde interesse samenbrengen in een werkgroep waarbinnen men zijn/haar hobby kan beoefenen.
De werkgroepen werken autonoom, met dien verstande, dat er gewerkt wordt in naam van en voor de vereniging. Dat betekent dat iedere groep voor de organisatie een leider nodig heeft.

Daarvoor is de functie van sectie-voorzitter geschapen.

Al vlug bleek dat de communicatie tussen de diverse werkgroepen en het bestuur niet goed liep.

Daarvoor is toen binnén het bestuur een sectie-coördinator benoemd. Helaas bleek deze taak voor een persoon te zwaar.

Het was onmogelijk voor de sectie-coördinator om op iedere vergadering van de werkgroepen aanwezig te zijn.

Inmiddels zit in iedere werkgroep wel een bestuurslid, die nu de taak heeft om de contacten in beide richtingen te onderhouden. Deze oplossing heeft als voordeel dat de communicatielijn zo kort mogelijk is.

Onderstaand treft U de werkgroepen aan, met vermelding van de sectie-voorzitters en de coördinatoren tot wie U zich kunt wenden voor meer informatie over een van de groepen.

DIALECT :

Voorzitter: Dhr. J. Lenzen
Schilterstraat 44
6369 TT Simpelveld
045 - 442123
Coördinator: Dhr. H. van Wersch

ARCHEOLOGIE / GEOLOGIE :

Voorzitter: Dhr. H. Vliex
Molsberg 90
6369 GP Simpelveld
045 - 442834
Coördinator: Mevr. E. Puts

GENEALOGIE :

Voorzitter: Dhr. M. Horbach
Sougnezstraat 13
6369 EH Simpelveld
045 - 441919
Coördinator: Dhr. M. Vleugels

BIDPRENTJES / ROUWBRIEVEN

Voorzitter: Dhr. H. Bogman
Sougnezstraat 17
6369 EH Simpelveld
045 - 444224

ARCHIEVEN / INVENTARISEREN

Voorzitter: Dhr. F. v. d. Smissen
Sougnezstraat 6
6369 EJ Simpelveld
045 - 441730

VELDKRUISEN / VELDWEGEN

Voorzitter: Dhr. W. Franssen
Willem II laan 30
6371 JC Landgraaf
045 - 317152

Een volgende keer zullen we de voorzitters aan het woord laten.

Dan kunnen we kennis nemen van de onderwerpen waar de diverse groepen mee bezig zijn. Het is ook niet uitgesloten dat er een oproep gedaan wordt voor hulp bij een project of informatie gevraagd wordt over bepaalde onderwerpen waar de werkgroepen op dit moment aan werken.

Ook als U denkt dat U met uw interesse in bovenvermelde groepen niet terecht kunt, is het goed om eens contact op te nemen met een van de voorzitters, misschien kan een werkgroep zijn werkgebied uitbreiden, zodat U toch aan uw trekken komt.

Ook is het mogelijk om een nieuwe werkgroep in het leven te roepen. Mogelijkheden te over om zich bij "De Bongard" thuis te voelen en een hobby te vinden.

—***—

VERSLAG VAN DE OPGRAVINGEN VAN DE ROMEINSE VILLA AAN DE STAMP-
STRAAT TE SIMPELVELD (UITBREIDINGSPLAN DE MOLT)

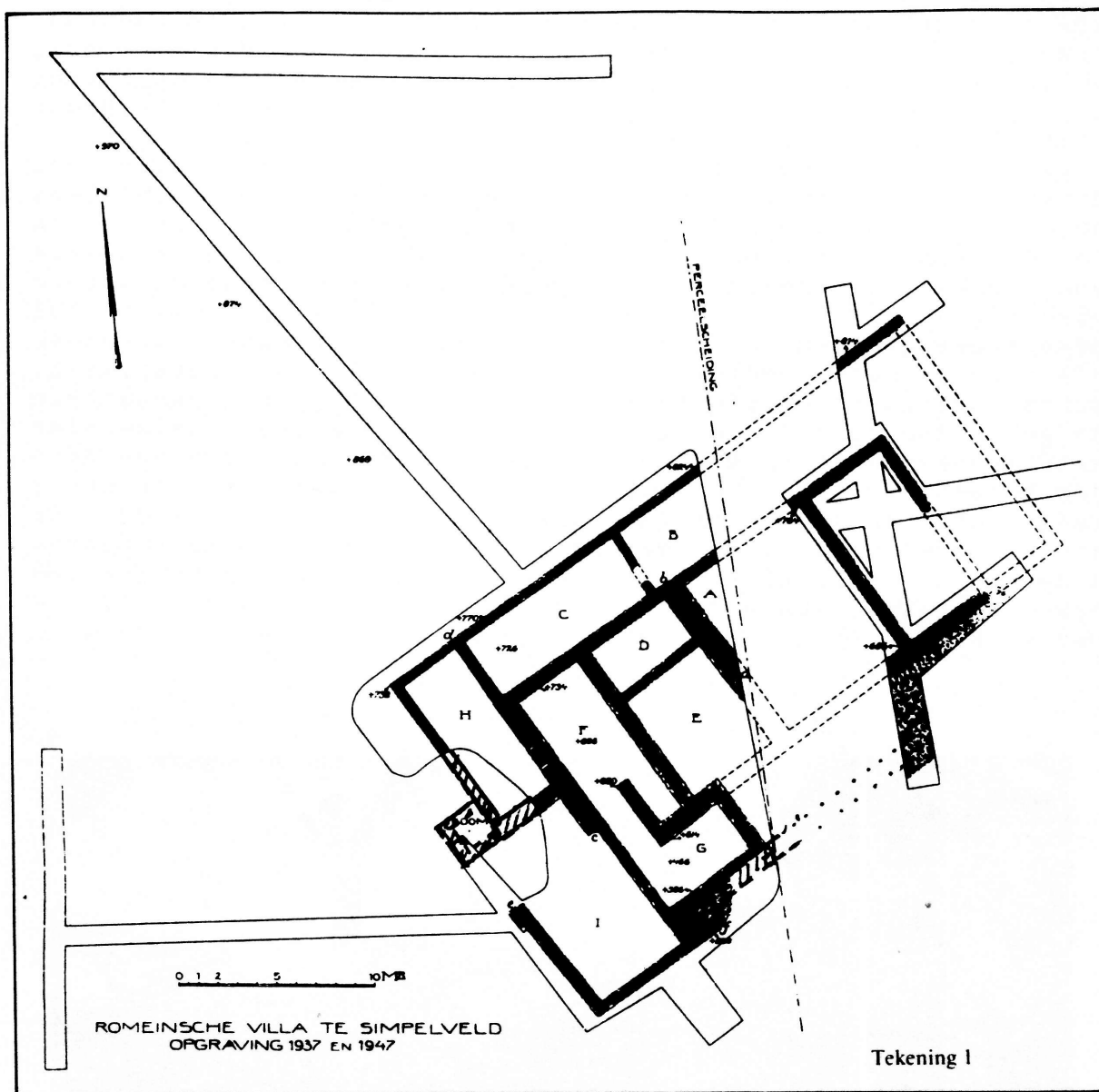

...ploeteren in de zware klei...

overige restanten van de funderingen en de kelders te behouden, hadden deze in 1961, bij de invoering van de Monumentenwet, door de gemeente Simpelveld als monument aangemerkt moeten worden. Dit is helaas niet gebeurd.

Begin maart 1989 kondigde de gemeente Simpelveld aan het uitbreidingsplan "de Molt" te willen gaan realiseren. Dit opende de mogelijkheid voor de Heemkundevereniging "de Bongard" om de villa nogmaals op te graven. Nadat de inspraakronde voor dit uitbreidingsplan aangekondigd werd, heeft de sectie geologie/archeologie van "de Bongard" een verzoek ingediend om het uitbreidingsplan zodanig te wijzigen dat de restanten bewaard konden blijven. Tevens werd de heer Stoeper van de ROB (Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek) in kennis gesteld van de plannen van de gemeente. Naar aanleiding hiervan heeft de sectie geologie/archeologie een gesprek gehad met de heer Stoeper om de mogelijkheden te bekijken deze villa voor het nageslacht te behouden. Op verzoek van de heer Stoeper werd begonnen met het graven van een proefsleuf van 1 m breed, 30 m lang en 0,3 m diep, op 6 m van de erfscheiding om de exacte plaats van de villa vast te kunnen leggen. Met een ploeg van ongeveer 8 personen werd op vrije avonden en zaterdagen begonnen in de zware klei te ploeteren. Al snel werden de eerste stukken fundering gevonden. Na overleg met de heer Stoeper zijn we de funderingen verder

gaan uitgraven om de villa goed te kunnen laten intekenen. Na enkele hoeken vrij te hebben gemaakt kon geconcludeerd worden, dat de oorspronkelijke tekening (tekening 1) van W.C. Braat grotendeels correct was.

Op de situatietekening van Braat uit 1937 was een pereboom ingetekend, waaromheen hij nog niet had gegraven. Deze pereboom was verwisseld met een andere pereboom welke op het terrein staat en die door de huidige eigenaar aangewezen was als de bewuste pereboom. Hierdoor was een misverstand ontstaan omtrent de ligging van de restanten van de villa. Bij de door Braat

ingetekende pereboom mocht door ons niet gegraven worden; dit deel wilde de ROB zelf opgraven. De ROB besloot begin juli hiertoe over te gaan en tevens de overige delen van de funderingen vrij te maken om alles nog eens in tekening te kunnen brengen. Voor het grove werk werd een graafmachine ingehuurd. Het nodige handwerk werd verricht door vrijwilligers van de heemkundevereniging en door enkele medewerkers van de ROB. Met deze hulp lagen de villaresten in ongeveer 5 dagen vrij en kon de opgraving voortgezet worden met het uitgraven van de kelder, welke Braat nog niet helemaal leeg had gehaald, bij de voornoemde pereboom. Dit gedeelte lag vol met Romeins puin, waartussen zich veel scherven van allerlei soorten aardewerk, glas en spijkers bevonden. De scherven zijn uit de kelder gehaald, gesorteerd en zullen de komende maanden door de sectie geologie/archeologie schoongemaakt, genummerd en zo mogelijk gereconstrueerd worden tot de originele vorm. Tevens zijn bij het uitgraven van dit stuk bodemonsters genomen en tekeningen gemaakt van dwarsdoorsneden door het puin. Deze bodemonsters worden door de botanica L. Kooistra onderzocht op plantaardige resten om het voedingspatroon en de gebruikte agrarische gewassen van de Romeinen welke hier geleefd hebben vast te kunnen stellen. Bij het opgraven van deze kelder kwamen ook 5 nissen vrij, waarvan Braat er slechts 2 vermeld heeft in zijn verslag over de opgravingen in 1937. Er kwamen nog meer verschillen met de gegevens welke Braat opgetekend heeft, te voorschijn. Er bleken niet 2 maar 3 banden van gebakken tegels in een gedeelte van de muur (c-d) van de kelder H aanwezig te zijn (foto 1). Tevens werden verschillende metselwij-

foto 1

foto 2

zen geconstateerd; een gedeelte van de muur bestond uit ruwe mergelblokken, afgewisseld met de genoemde banden, terwijl een ander gedeelte opgemetseld was met gelijkvormig gezaagde of gekapte mergelblokken. Door deze verschillende metselwijzen meent men, in navolging van Braat, een fasering te kunnen aanbrengen in de bouw van deze kelder. Erg uitzonderlijk aan deze kelder is de omvang nl. 8,2 m bij 3,2 m en 1,7 m diep, hetgeen erg groot genoemd mag worden. Bovendien kent de villa nog een kelder (foto 2), iets kleiner en minder fraai uitgevoerd. Vanuit een binnenvertrek kon men deze kelder via een trap bereiken, welke gereconstrueerd kan worden middels inspringingen in het metselwerk (aldus Braat). Soortgelijke inspringingen welke op een trap duiden, zijn ook gevonden aan de noordwestelijke buitenmuur vanuit ruimte C naar kelder H. Indien hier een trap heeft bestaan, zou deze uitkomen op die plaats in kelder H, waar het metselwerk met de banden van tegels, afgewisseld met grote mergelblokken (hoogstwaarschijnlijk 3e eeuw), gevonden werd. De vraag is dan, waarom deze trap naderhand is vervallen, toen men de muur, waarin de banden met tegels zijn aangebracht, heeft opgetrokken, en waar de toegang tot kelder H dan was gesitueerd.

foto 3

Een ander vraagteken blijft ook het gat in de noordwestelijke keldermuur van H (foto 3), waarover de meest uiteenlopende meningen heersen. Verder zijn in de vloer van kelder H uitsparingen ontdekt, welke gediend kunnen hebben voor het plaatsen van voorraadpotten. Ook moet nog melding gemaakt worden van een stuk fundering in deze vloer, alsmede van een paalgat niet ver van de noordwestelijke muur. Tegen de zuidwestelijke muur lag in de hoek een rij van 3 aaneengesloten gekapte, zachte mergelblokken. Aan de buitenzijde van deze muur lag op de hoogte van de rest van de fundering nog een restant van een vierkante aanbouw van 1,8 m bij 1,8 m. Ook werd nog een stuk fundering gevonden welke in de ruimte ligt welke door Braat I genoemd werd. Deze laatste 2 muurresten zijn door Braat niet opgegraven.

De vondsten kunnen grotendeels gerangschikt worden onder stortvondsten, daar de villa reeds door Braat opgegraven is geweest en weer dichtgegooid. Uit het stuk van de kelder, waar Braat niet gegraven heeft, zijn de meeste aardewerkscherven en stukjes glas gekomen. De sectie zal proberen de gevonden scherven samen te stellen waaruit de oorspronkelijke vorm afgeleid kan worden. Braat meldt, dat er slechts één kleine scherf versierd terra-sigillata is gevonden, nu zijn er veel stukken terra-sigillata gevonden, maar zonder versiering. Braat geeft bij de vermelding van de aardewerkvondsten geen opgave van scherven waarop een stempel voorkomt. Bij de opgraving van 1989 zijn 2 scherven (bodems van kommen of potjes uit terra-sigillata) met stempel gevonden, namelijk één met URBANUSF en één met RUCCATANUS.

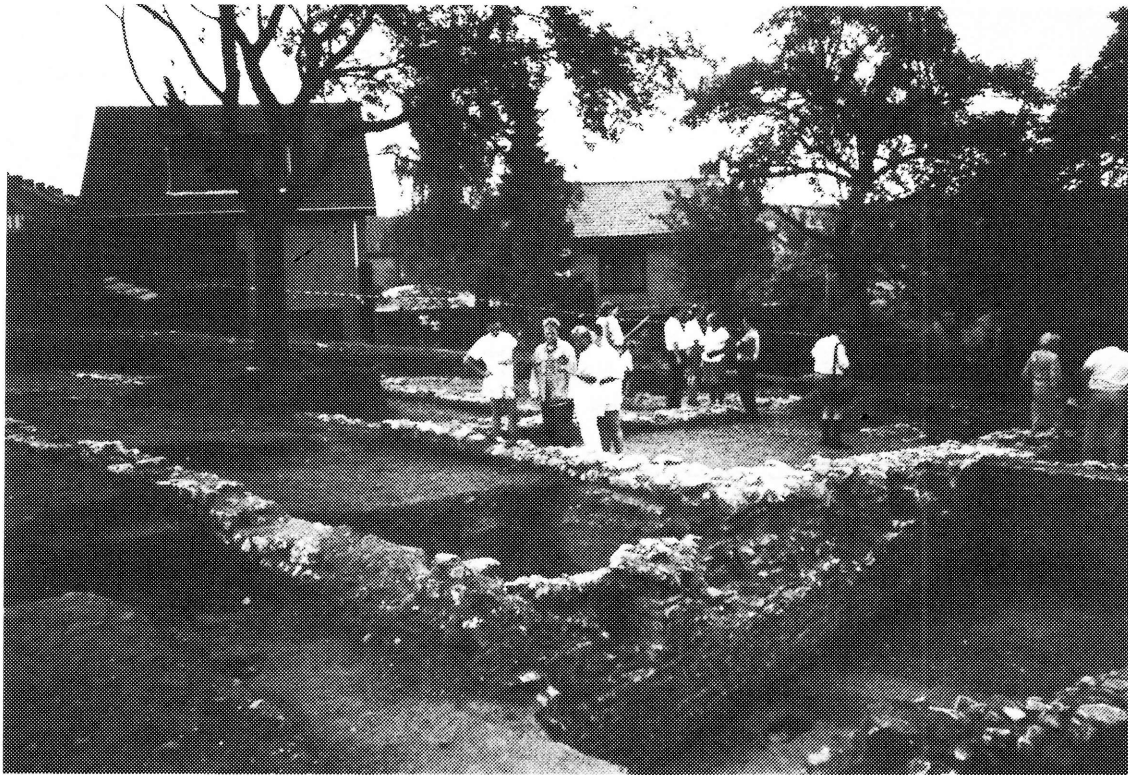

foto 4

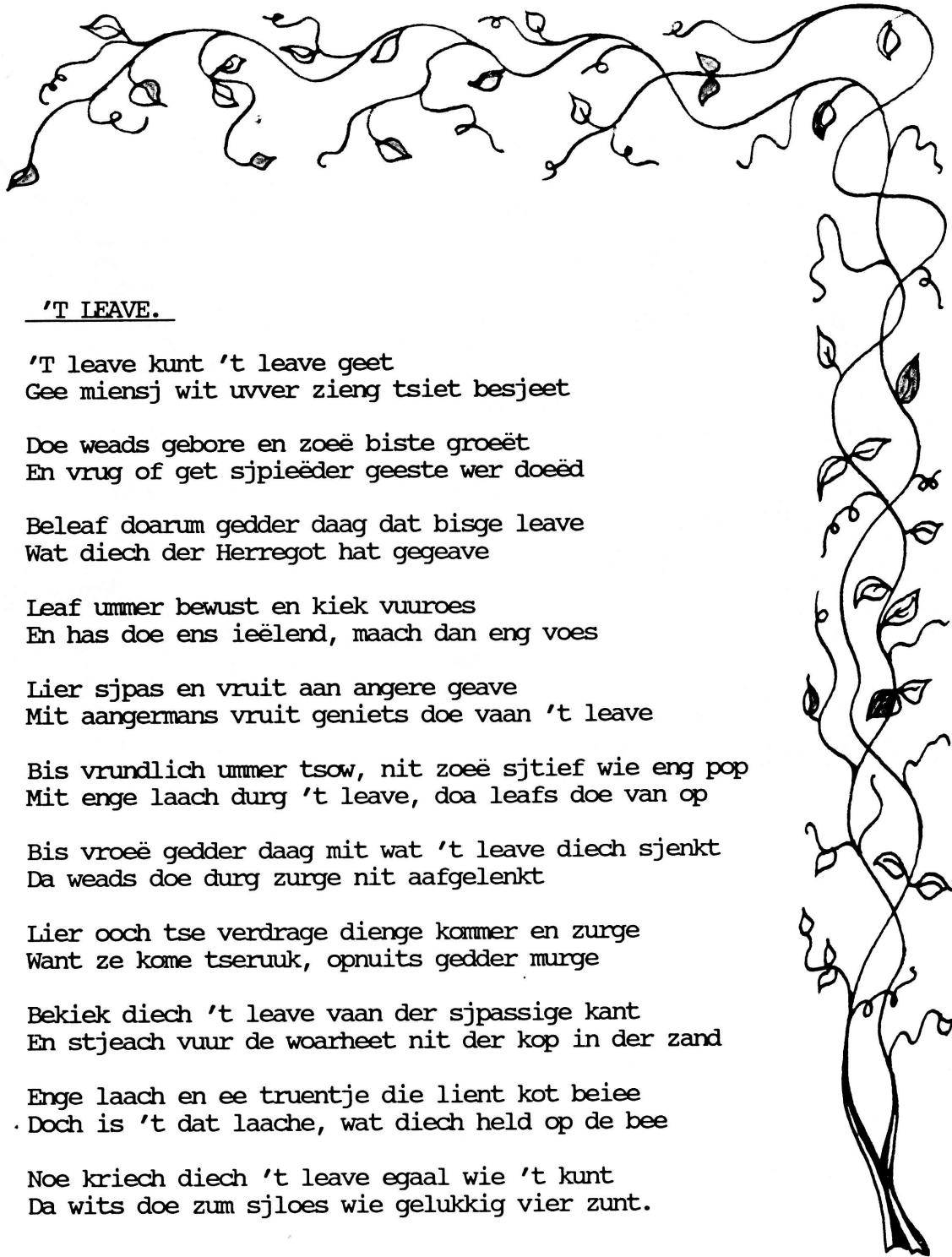
Op zondag 23 juli 1989 heeft de heemkundevereniging door het organiseren van een open dag(foto 4) belangstellenden in de gelegenheid gesteld de restanten te bekijken. Tijdens deze open dag is er gestart met een handtekeningenactie tot behoud van de villarestanten. In de daarop volgende weken is deze actie voortgezet hetgeen resulteerde in bijna 1500 adhesiebetuigingen.

Door de heemkundevereniging "de Bongard" werden stappen ondernomen richting gemeentebestuur Simpelveld om de archeologische restanten van deze villa te kunnen behouden. Dit kan door aankoop van de kavel waarop deze restanten gelegen zijn. Enkele mensen uit de vereniging hebben een rapport samengesteld met een argumentatie tot behoud van de villarestanten. Dit rapport is, samengevoegd met andere schriftelijke adhesiebetuigingen van instanties, persoonlijk aangeboden aan Burgemeester en Wethouders en aan de raadsleden. 29 september was de spannende dag. De gehele sectie archeologie/geologie was op de publieke tribune aanwezig toen de gemeenteraad unaniem besloot tot aankoop van de kavel over te gaan.

De eerste stap tot behoud is gezet. De vereniging probeert nu via sponsors en subsidies voldoende financiële middelen bijeen te krijgen om de restanten geheel of gedeeltelijk te kunnen overkappen.

De sectie archeologie/geologie van
de Heemkundevereniging 'De Bongard'

foto's: R. Bogman
J. Bonten
E. Puts

'T LEAVE.

'T leave kunt 't leave geet
Gee miensj wit uvver zieng tsiet besjeet

Doe weads gebore en zoeë biste groeët
En vrug of get sjpieëder geeste wer doeëd

Beleaf doarum gedder daag dat bisge leave
Wat diech der Herregot hat gegeave

Leaf ummer bewust en kiek vuuroes
En has doe ens ieëlend, maach dan eng voes

Lier sjpas en vruit aan angere geave
Mit aangermans vruit geniets doe vaan 't leave

Bis vrundlich ummer tsow, nit zoeë sjtief wie eng pop
Mit enge laach durg 't leave, doa leafs doe van op

Bis vroeë gedder daag mit wat 't leave diech sjenkt
Da weads doe durg zurge nit aafgelenkt

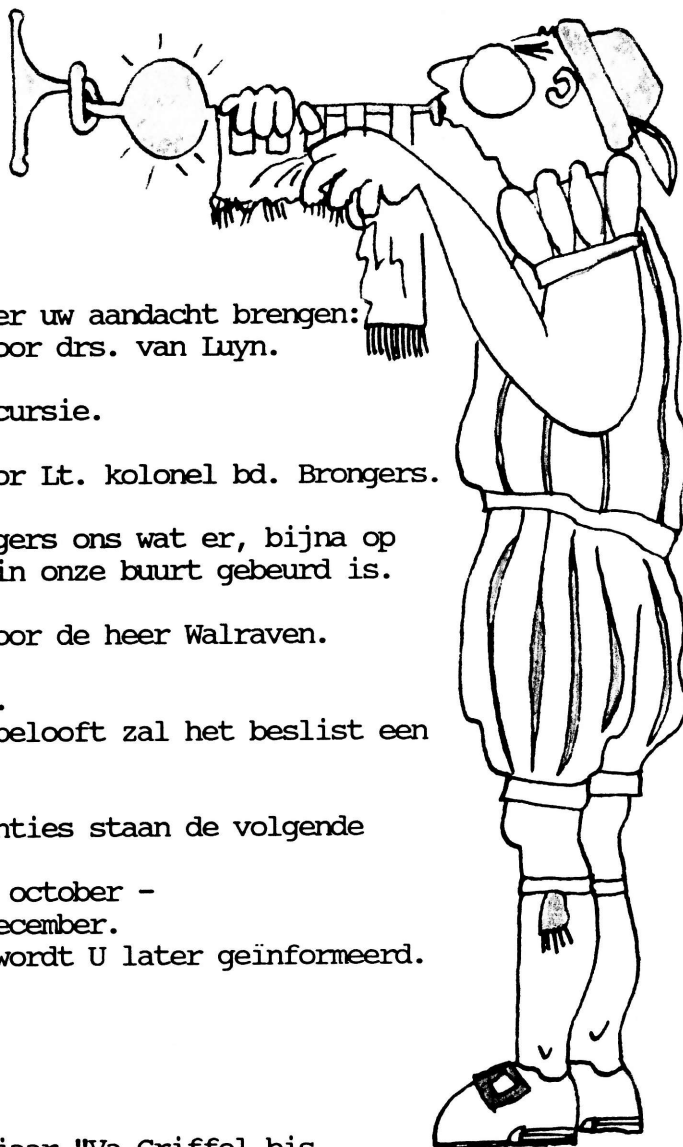
Lier ooch tse verdrage dienge kommer en zurge
Want ze kome tseruuk, opnuits gedder murge

Bekiek diech 't leave vaan der sjpassige kant
En stjeach vuur de waarheet nit der kop in der zand

Enge laach en ee truentje die lient kot beiee
Doch is 't dat laache, wat diech held op de bee

Noe kriech diech 't leave egaal wie 't kunt
Da wits doe zum sjloes wie gelukkig vier zunt.

MABIS.

MEDEDELINGEN.

De volgende data willen we vast onder uw aandacht brengen:

Dinsdag 10 april 20.00 uur lezing door drs. van Luyn.

Thema: Keulen.

Inleiding op een later te houden excursie.

Donderdag 3 mei 20.00 uur lezing door Lt. kolonel bd. Brongers.

Thema: De eerste dag van W.O. II.

In deze lezing vertelt de heer Brongers ons wat er, bijna op de dag nauwkeurig, 50 jaar geleden in onze buurt gebeurd is.

Donderdag 7 juni 20.00 uur lezing door de heer Walraven.

Thema: 1 Vrieëje en trouwe.

2 Zwangerschap en geboorte.

Als de lezing brengt, wat de titel belooft zal het beslist een geslaagde avond worden.

Voor na het W.K. Voetbal en de vacaties staan de volgende data reeds vast:

dinsdag 11 september - donderdag 18 oktober -

dinsdag 13 november en dinsdag 11 december.

Over de invulling van deze avonden wordt U later geïnformeerd.

OUDE FOTO'S EN ANSICHTKAARTEN.

Na de fototentoonstelling verleden jaar "Va Griffel bis Ballpoint" die zo'n geweldig succes was geworden zijn nogal veel reacties binnengekomen. Correctie van verkeerde en niet-ingevoerde namen van leerlingen kwamen veelvuldig binnen. Deze verbeteringen en aanvullingen zijn inmiddels bijgewerkt. Bovendien zijn nog $\pm$ 20 andere schoolfoto's ingeleverd die we nog niet bezaten. Op het ogenblik beschikt de sectie Archiveren/Inventariseren over ca. 180 oude schoolfoto's. Vooral klassefoto's tussen de jaren 1970 en 1990 ontbreken aan onze verzameling.

Nu is de kern Bocholtz bezig met het verzamelen en invullen van namen van de Bocholtze schoolfoto's. Deze kunnen ingeleverd worden bij Mevr. Els Puts-Gouder de Beauregard en de heren Jan Knops en Johan Janssen.

Vanzelfsprekend worden deze foto's na gecopieerd te zijn weer terugbezorgd.

Schoolfoto's van Simpelveld kunnen afgegeven worden bij de heren F. van der Smissen, P. Janssen of bij Meester H. van Wersch.

Dank U.

H. van Wersch.